

Muistojani evakkotaipaleelta

Varhaisimmat muistikuvani ajoittuvat 1940-luvun alkupuolelle. Olimme talvisodan seurauksena evakossa Nurmijärvellä ja kaikesta tuntui olevan puutetta. Siellä ollessamme perheeseemme syntyi neljäs lapsi, poika. Sisarusparvemme toiseksi vanhimpana minulla oli hyvä asema tarkkailla ympäristöäni. Muistan kuinka maantien laidassa seisten katsoimme veljeni kanssa, kun linja-autoa piti työntää ylös loivaa Härkämäkeä. Puukaasu kun ei antanut voimaa riittävästi, joten matkustajat komennettiin työntämään autoa. Paikalle saapasteli posetiivari, joka sanoi minulle: "Hae poika rahaa kotoa niin kuulet posetiivin soittoa." Juoksin kiireesti kotiin ja sain äidiltäni lantin, mutta kun ehdin takaisin, posetiivari löntysti jo mäkeä ylös kohti Helsinkiä. Vanhempani kertoivat myöhemmin, että olimme asuneet evakkona jo ennen Nurmijärveä Laviassa, mutta siitä minulle ei ole jäänyt muistikuvia.

Eräänä päivänä isä palasi rintamalta ja sanoi: "Nyt lähdetään takaisin Karjalaan." Niin teimme. Matkustimme takaisin kotikonnuillemme Uudenkirkon Tarkkalan kylään. Isäni oli siellä ottanut isoisäni Herman Vesterisen raivaaman tilan isännöyden tämän kuoltua muutamia vuosia ennen talvisodan syttymistä. Tila sijaitsi kirkasvetisen Tarkkalajärven koillisrannalla. Järven kaakkoista rantaa reunusti korkea pähkinäpuita kasvava Tarkkalan mäki ja sen takana sijaitsi varsinainen kylätaajama, josta matkaa tietä pitkin kirkonkylään oli n. 12 kilometriä. Lähimmillään noin puolen kilometrin etäisyydellä pohjoispuolella mutkitteli Viipurista Koiviston kautta Pietariin vievä rautatie.

Tilamme rakennukset oli kaikki poltettu, mutta kylästä löytyi majoitustilaa. Isämme aloitti heti rakennustyöt, ja neljässä viikossa valmistui hirsinen saunatuparakennus asunnoksemme. Vanhaan perunakellariin syntyi katto ja sitä käytettiin karjasuojana. Mutta melko pian elämää varjosti uuden sodan syttyminen. Isä joutui taas rintamalle ja äitimme hoivasi meitä melko syrjäisellä asuinpaikallamme. Kylällä puhuttiin desanteista, joita oli liikkunut useilla lähialueillakin. Muistan kuinka kerran iltapimeällä pihalta kuului omituisia ääniä. Äiti piilotti meidät lapset sängyn alle ja sammutti karbidilampun. Tilanne laukesi, kun ulko-ovelta kuului isämme tuttu ääni. Hän oli saanut iltaloman ja polki pyörällä 40 km perhettään tapaamaan.

Ajan mittaan tilanne vain paheni ja sodanääniä kuului jo päivittäin Tarkkalan kylään. Naapurimme poika, Perkiön Altti sairastui keuhkotautiin ja kuoli melko pian kotiinsa. Äiti vei meidät katsomaan kuinka Altti nukkuu ikiunta.

Eräänä päivänä isä tuli rintamalta kotiin kivääri mukanaan ja sanoi: "Nyt on sitten lähdettävä taas. Ryssä on tulossa tosissaan." Isä meni karjasuojalle teurastamaan sikaa. Äiti pidätteli meitä vielä jonkin aikaa laukauksen jälkeen, kunnes päästi meidät katsomaan. Läksimme vanhemman veljeni kanssa juoksemaan n. sadan metrin matkaa suojalle, kun kesken kaiken alkoi tulla lentokoneita idästä. Veljeni heittäytyi sarkaojaan ja komensi minua tekemään samoin. Siinä sitten makasimme pitkän aikaa ja katselimme, kun pommikoneet pudottivat pommeja yrittäen katkaista rautatietä läheisen Naurisjärven pysäkin kohdalta ja kahden järven väliin jäävältä kannakselta. Pääsimme lopulta isämme luokse ja kerroimme maastoutumisestamme. Isä rauhoitteli meitä ja sanoi että pommituksen kohteena on vain rautatie.

Seuraavana päivänä istuimme nelipyörävankkureitten päälle lastatun muuttokuorman huipulla ja matkustimme kohti rautatieasemaa. Hevonen edessä, lehmät takana ja nuori pystykorva koiramme milloin edessä milloin takana. Asemalla odotti tavarajuna johon lastattiin niin ihmiset kuin eläimetkin. Etsimme katseillamme pystykorvaamme, joka intoutui alkumatkalla kissan ajoon ja jäi matkasta. Ikäväksemme emme enää koiraamme sen jälkeen nähneet.

Ihmiskuljetukseen tarkoitettu tavaravaunu oli varustettu keskelle vaunua liukuovien kohdalle sijoitetulla kamiinalla ja kumpaankin pätyyn oli tehty laveri niin, että väkeä mahtui kahteen kerrokseen. Matka länteen alkoi, mutta keskeytyi melko pian. Leipäsuon aseman läheltä rata oli pommitettu niin pahasti poikki, että korjaus kesti päivätolkulla. Makasimme lepikossa ja katselimme veljeni kanssa, miten hävittäjät kävivät taistelua ilmatilan herruudesta kiiveten aina ylemmäs ja ylemmäs. Läheltä kuului myös ilmatorjunnan ammuntaa. Näimme miten osuman saanut kone tuli alas, mutta sitä emme koskaan saaneet tietää oliko kone omia vai vihollisen.

Aikanaan matka taas jatkui ja seuraava muistikuvani on tapauksesta jollakin asemalla, jossa vaunuja järjesteltiin eri juniin. Järjestelyveturit heittelivät vaunuja sivuraiteille kovakouraisesti. Niinpä vaunu, jossa olimme, tömähti voimalla toisiin ja eräs vanha mies lensi ylälaverilta suoraan kuumen kaminan päälle kasvot edellä. En ollut aiemmin koskaan kuullut niin paljon erilaisia

kirosanoja kuin siinä tilanteessa kuulin. Mies loukkaantui ja paloi pahasti, eikä häntä enää siinä vaunussa sen jälkeen näkynyt.

Toisen evakkoretkemme ensimmäinen noin puolen vuoden mittainen majoittuminen oli Kangasniemellä eräällä koululla. Siellä ollessamme tapasimme venäläisen sotavangin, jonka kanssa kävimme iltaisin onkimassa läheisellä järvellä. Vanki oli komennettu töihin läheiselle maatilalle ja hän tuntui viihtyvän hyvin Suomessa. Hän oli iloinen veikko, joka veisteli pajupillejä talosta saamallaan puukolla. Muistan kuinka naisväki kauhisteli vangille annettua puukkoa.

Kangasniemeltä tiemme johti Varsinais-Suomeen ja ensin Maskun pitäjään, jossa aloitin koulun käynnin. Sen jälkeen olen asunut Koskella, Salossa, Turussa ja nyt viimeiset 35 vuotta Halikossa. Olen edellä kuvannut evakkotaivaltamme sellaisena kuin minä ja veljeni Pentti sen muistamme. Matkalla on sattunut paljon muutakin, mutta edellä kerrotut tapahtumat ovat sellaisia, jotka ovat jääneet pysyvästi mieleemme.

Seppo Vesterinen,
entinen uuskirkkolainen ja Vesteristen sukuneuvoston jäsen